

OD REDAKCJI

Drodzy Nauczyciele,

Oddajemy w Państwa ręce kolejny, siódmy już numer *Dolnośląskich Ścieżek*, pisma, którego podstawowym zadaniem jest kreowanie nowoczesnej świadomości regionalnej i europejskiej, a także integracja dolnośląskiego środowiska oświatowego.

W „Dolnośląskich Ścieżkach”, które – zgodnie z założeniem – współtworzą nauczyciele różnych przedmiotów z całego naszego regionu, znajdziecie Państwo materiały edukacyjne do nauczania ponadprzedmiotowego, a zwłaszcza do realizacji ścieżek edukacyjnych – scenariusze zajęć, innowacyjne pomysły metodyczne, recenzje nowości wydawniczych, materiały wypracowane podczas kursów i warsztatów metodycznych organizowanych przez Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, a także ciekawie i przystępnie opracowane teksty popularnonaukowe, umiejętnie zebrane i przejrzyście zaprezentowane informacje.

W NUMERZE

Dział I: *Nasze małe ojczyzny*

Tym razem przedstawiamy powiat głogowski – jego panoramę, zbytki świeckie i sakralne, a także ciekawe postaci związane z dawnym życiem kulturalnym i naukowym regionu – Andreasa Gryphiusa i Joachima Pastoriusa. Tu również przeczytacie tekst dotyczący szczególnie trudnego problemu współczesnej Polski – bezrobocia i będziecie mogli przeanalizować, jak jest ono przezwyciężane w powiecie głogowskim.

Dział II: *Nasz region – Dolny Śląsk*

Tym razem proponujemy wycieczki po Dolnym Śląsku. Z kartami pracy zwiedzimy śląski Olimp, Góry Stołowe, magiczne miejsca w gminie Żurawina, pałac w Kamieńcu Ząbkowickim i kościół w Byczeniu. Powędrujemy także śladami krzyży pokutnych – pamiątek średniowiecznego prawa. *Z dolnośląskiej półki* zdejmujemy natomiast książki o miłości.

Dział III: *Nasza Ojczyzna – Polska*

Zamieszczamy w nim materiały i pomysły edukacyjne pomagające przygotować młode pokolenie do odpowiedzialnego i godnego życia w społeczeństwie samorządnym, demokratycznym państwie prawa. Tym razem wiodącym tematem jest tolerancja. W problem tolerancyjności wprowadza nas wstępny artykuł dotyczący podstaw praw i wolności człowieka, następnie przedstawiamy dwie propozycje zajęć związanych z tym zagadnieniem. Autorka pierwszej proponuje dyskusję o tolerancji z pomocą różnych tekstów kultury. Druga zawiera pomysł dydaktycznego wykorzystania postaci Marianny Orańskiej, kobiety cierpiącej z powodu nietolerancyjności otoczenia, nierównego traktowania osób różnego stanu i różnej płci, a jednak podejmującej szczególnie owocną pracę na rzecz swojego regionu, innych, znajdujących się w jeszcze trudniejszej sytuacji, ludzi.

Dział IV: *Dolny Śląsk w Europie*

Wiodącym tematem tego europejskiego działu jest Hiszpania – Hiszpania regionów i Don Kichota z Manczy, widziana zarówno oczami dolnośląskich licealistów, jak i zachwyconych badaczy, podróżników. Tu powracamy też do tematu tolerancji, podejmując go przez pryzmat stereotypów. W związku ze świętami, które powitaliśmy 7. numerem *Ścieżek* piszemy też o bożonarodzeniowych tradycjach w Europie.

Dział V: *Radzę sobie z reformą*

Tu kolejne głosy w dyskusji o programach i podręcznikach do zreformowanej szkoły.

Każdy numer *Dolnośląskich Ścieżek* uatrakcyjnia wywiad ze znaną osobistością życia politycznego, społecznego, gospodarczego lub artystycznego naszego regionu. Tym razem naszym rozmówcą jest Hiszpan – Ignacio Niño Pérez, doradca przedakcesyjny, który prowadził szkolenia na terenie Dolnego Śląska. Z rozmową tą współgrają wszystkie materiały zawarte w dziale *Dolny Śląsk w Europie*, zarówno te „hiszpańskie”, jak i dotyczące programów edukacyjnych Wspólnoty Europejskiej.

Zachęcamy do lektury kolejnego zeszytu naszego pisma, przypominając, że kolejne zeszyty *Dolnośląskich Ścieżek* można kupić w księgarniach znajdujących się w budynkach DODN – we Wrocławiu przy ul. Dawida 1a i przy ul. Komuny paryskiej 19a.

Dolnośląskie Ścieżki można zamawiać za zaliczeniem pocztowym pod adresem:

Magazyn Wydawnictwa DODN
50-527 Wrocław, ul. Dawida 1a

SCENARIUSZE • PROJEKTY • PROGRAMY • SCENARIUSZE

Marta Miniewicz, Renata Jastrzębska

Poszukiwanie skarbu

Scenariusz wycieczki na Ślężę – śląski Olimp

Wycieczka dydaktyczna może być, w zależności od doboru zadań, realizowana z uczniami szkoły podstawowej lub I kl. gimnazjum – w ramach edukacji regionalnej.

Cele

Uczeń:

- poznaje zabytki kultury materialnej i duchowej regionu (ze szczególnym uwzględnieniem wierzeń dawnych Słowian);
- poznaje legendy związane ze Ślężą (powstaniem Ślęzy i rzeźbami kultowymi);
- współpracuje z grupą, uczy się odpowiedzialności za powierzone mu zadanie;
- prowadzi obserwacje w terenie, korzysta ze szlaków turystycznych, map;
- wykorzystuje zdobytą wiedzę w sytuacjach praktycznych;
- doskonali umiejętność czytania ze zrozumieniem;
- redaguje zwięzłe wypowiedzi ustne i pisemne (układa rymowanki, legendy, odpowiada pisemnie na pytania zawarte w zadaniach);
- rozwija wrażliwość na piękno przyrody, zauważa niepowtarzalność miejsc w najbliższej okolicy;
- rozwija wyobraźnię twórczą (np. układa własną wersję legendy związaną ze Ślężą);
- samodzielnie uzupełnia tekst dotyczący Ślęzy.

Środki i pomoce dydaktyczne

- Koperty z zadaniami dla 4 grup (każda grupa oznaczona innym kolorem): polecenia, krzyżówki, wzorcowe rymowanki;
- materiały potrzebne do wykonania zadań: wstążki, butelki, karty do gry „Piotruś”, kostki do gry;
- „skarby” – w zależności od możliwości, np. paczki ze słodyczami;
- tekst dotyczący Ślęzy z lukami do uzupełnienia.

Uwaga! Przed zajęciami nauczyciel musi przygotować trasę – ukryć skarby, informacje, zawiesić wstążki. Część z tych prac może wykonać już wtedy, gdy grupy realizują zadania (dlatego najlepiej, gdy grupę prowadzi co najmniej dwu nauczycieli).

TOK ZAJĘĆ NR 1

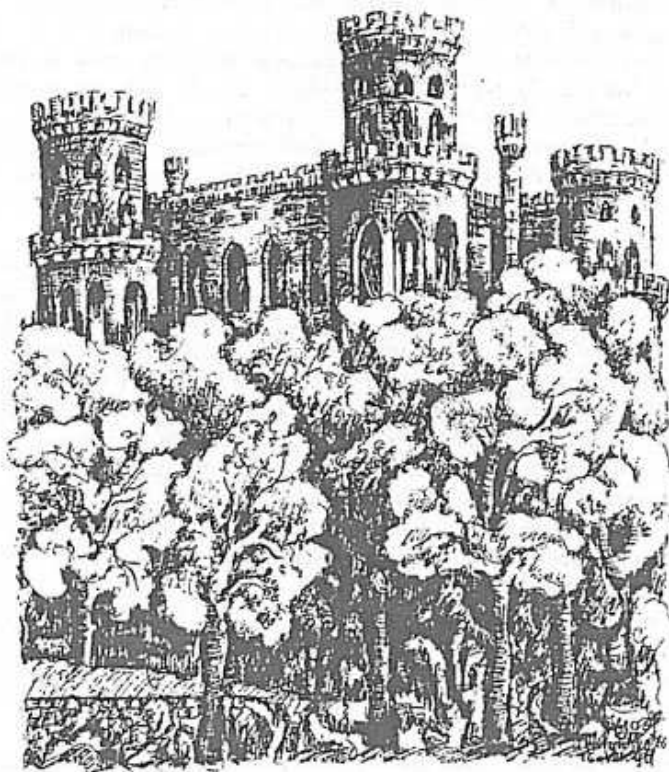
1. Podział uczniów na grupy (5-6 osobowe i opiekun).
2. Omówienie zasad wycieczki, objaśnienie reguł pracy w grupach. Określenie miejsca rozpoczęcia „poszukiwania skarbu” (początek szlaku żółtego) i miejsca zbiórki (schronisko na Ślęży).

Pałac w Kamieńcu Ząbkowickim i kościół w Byczeniu

Wycieczka dydaktyczna

Główne cele wycieczki

- o Uświadomienie uczniom ciągłości rozwoju kultury, wzajemnego przenikania się wpływów kultur różnych narodów, których dokonania składają się na wspólne dziedzictwo;
- o zintegrowanie wiedzy z historii sztuki z wiedzą wynoszoną z lekcji religii (chrześcijańskie korzenie kultury europejskiej);
- o uświadomienie uczniom konieczności dbania o zachowanie zabytków;
- o dostrzeganie cennego obiektu wiejskim kościele czy zrujnowanym pałacu (To ludzie, ich historie, idee, ożywiają nawet skorupy.);
- o nabranie przez uczniów wprawy w kojarzeniu faktów, łączeniu ich w całość logiczną, a także w sprawnym opisywaniu i interpretowaniu dzieła sztuki.

*Pałac w Kamieńcu Ząbkowickim
Rys. Felicja Wołyńska*

Kamieniec Ząbkowicki to miejscowość godna polecenia. Zobaczymy tu przede wszystkim barokizowany kościół cystersów, pozostałości założenia klasztornego. We wnętrzu uczniowie powinni rozpoznać cechy stylu barokowego.

SCENARIUSZE • PROJEKTY • PROGRAMY • SCENARIUSZE

Małgorzata Kryszkiewicz

Tolerancja niejedno ma imię

Cykl zajęć dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Zajęcia można przeprowadzić także w klasie II lub III gimnazjum, jednak musi to być grupa uczniów, którzy dość dobrze radzą sobie z analizą i interpretacją tekstów literackich.

CELE

- ✓ Zrozumienie i akceptacja różnych aspektów pojęcia *tolerancja*.
- ✓ Inicjowanie zainteresowań proeuropejskich.
- ✓ Kształtowanie postawy tolerancji wobec odmienności różnego typu (np. religijnych, kulturowych, rasowych, światopoglądowych i innych).
- ✓ Ćwiczenia umiejętności czytania ze zrozumieniem.
- ✓ Odnajdywanie związków intertekstualnych, wspólnych kontekstów w różnych tekstach kultury.
- ✓ Doskonalenie umiejętności selekcji informacji.
- ✓ Budzenie wrażliwości na przejawy zachowań społecznych i podejmowanie prób korygowania ich.
- ✓ Ćwiczenie umiejętności efektywnego współdziałania w zespole.
- ✓ Uczenie się sztuki wystąpień publicznych i prezentacji efektów wspólnej pracy.

MATERIAŁY, POMOCE DYDAKTYCZNE: duże arkusze papieru (lub kartonu) – po jednym dla każdej grupy, sporo małych „roboczych” kartek papieru, zadania dla grup, magnetofon, sprzęt TV (telewizor i magnetowid).

TEKSTY KULTURY: A. Grün – *Anioł tolerancji*, A. Kamińska – *Chwila pojednania*, W. Szymborska – *Podziękowanie*, J. Twardowski – *Tolerancja*, Zespół ICH TROJE – *Żadnych granic (Keine Grenzen)*, Zespół WILKI – *Oto jestem (Here I Am)*, BIBLIA – *Przypowieść o miłosiernym Samarytaninie*, A. Słonimski – *Ten jest z ojczyzny mojej*, fragment wywiadu – *Relacje z rozmów polsko-ukraińskich*.

CZAS ZAJĘĆ: trzy godziny lekcyjne.

TOK ZAJĘĆ:

1. Rozdajemy małe karteczki, prosząc uczniów o zapisanie jednego słowa kojarzącego się im z pojęciem *Europejczyk*. Po chwili odczytujemy je głośno i układamy wspólne „słoneczko dramatyczne”.
Podsumowanie nauczyciela: zwrócenie uwagi na różnorodność i odmienną mieszkańców naszego kontynentu. *Współlistnieć to znaczy wyrazić zgodę na tę odmienną* – oto jak może brzmieć konkluzja zamykająca tę część zajęć.

Dlaczego prezentujemy scenariusz, którego bohaterką jest nietuzinkowa kobieta, związana z Dolnym Śląskiem właśnie w tym miejscu? Otóż sądzimy, że biografia tej odważnie walczącej o prawo do osobistego szczęścia i starającej się uszczęśliwić swoich poddanych arystokratki jest znakomitym podsumowaniem rozważań o tolerancji. Zwłaszcza, że królowna Marianna, choć ją samą dotknęły działania ludzi nietolerancyjnych, w swoim życiu kierowała się zasadami równości i braterstwa.

Autorka scenariusza nie przedstawia dziejów nieszczęśliwej, choć spełnionej, miłości bohaterki tego tekstu, przywołuje też tylko niektóre szczegóły jej biografii, jedynie przykłady jej działalności na polu społecznym, odsyłając nauczyciela i uczniów do trafnie dobranych opracowań. Dlatego tych, którzy nie planują przeprowadzić opisanych tu zajęć, a są zainteresowani postacią Marianny Orańskiej zachęcamy do przeczytania projektu wycieczki dydaktycznej zawartego w rozdziale NASZ REGION – „Pałac w Kamieńcu Żąbkowickim i kościół w Byczynie”.

Anna Stodolna-Rybczyńska

O królownie, która oddała swoje serce ziemi kłodzkiej i mężczyźnie niższego stanu

Bywa, że historia dotyczy zdarzeń, tak interesujących, że trudno je znaleźć nawet na kartach fascynujących powieści przygodowo-milosnych. Opowieść o życiu i działalności królowny Marianny Orańskiej należy niewątpliwie do niezwykłych dziejów osób szczególnie związanych z naszym regionem. Twórca opracowania *Miłość i dramaty królowny Marianny*, Krzysztof Mazurski, porównuje we wstępie jej biografię do losów dwudziestowiecznej księżniczki Diany. Jego zdaniem można odnaleźć szereg analogii pomiędzy nieszczęśliwym życiem prywatnym obu bohaterek rozważań, a także ich działalnością charytatywną i wytrwałą pracą na rzecz poddanych. Można do dziś podziwiać efekty wytrwałej i doskonalącej gospodarczo ziemię kłodzką działalność królowny Marianny, bliższej nam od angielskiej księżniczki, bo żyjącej w naszym regionie. Jej zasługą jest choćby przygotowanie dla turystów dróg i duktów leśnych w okolicach Śnieżnika i ufundowanie istniejącego do dziś schroniska „Na Śnieżniku”, co umożliwiło rozwój turystyki w tych przepięknych okolicach. Dzięki niej Stronie Śląskie zasłynęło z produkcji szkła. Właśnie ona przyczyniła się do wybudowania Drogi Morawskiej z Kamieńca Żąbkowickiego przez Stronie Śląskie do granic Moraw. Przeciętny turysta i mieszkaniec Dolnego Śląska najczęściej nie posiada wystarczającej wiedzy, by rozpoznać miejsca z nią związane, o których w *Echu Ziemi Kłodzkiej* z 1998 roku pisała Grażyna Szpulak. *Dzisiaj na Ziemi Kłodzkiej* – czytamy w artykule – *śladami po niej są: Droga Marianny (w Górach Białskich, od Przełęczy Suchej do Drogi Morawskiej), Droga Morawska, do której powstania się przyczyniła, źródło Marianny k. Jaskini Niedźwiedziej, Marizańskie Skály na Żmijowcu, kopalnia marmurów „Marianna” w Stroniu Śląskim oraz same marmury znane jako marianny. Na zachód od Drogi Marianny znajduje się również Droga Albrechta (od Przełęczy Puchaczówka pod Śnrekowiec).* Należy także zaznaczyć, iż osoby podróżujące koleją do Kłodzka na pewno ujrzą olbrzymi zamek, górujący nad Kamieńcem Żąbkowickim – efekt zabiegów Marianny Orańskiej.

Podczas zaproponowanych tu zajęć młodzież zapozna się z ważniejszymi i najbardziej interesującymi faktami z biografii księżniczki Niderlandów, która przez przywołaną wcześniej autorkę artykułu z kłodzkiego czasopisma regionalnego została zaliczona na poczet „LUDZI TEJ ZIEMI” i na to miano niewątpliwie zasługuje. **Rozmowa na temat tej niezwyklej kobiety stanowić może doskonałą okazję, by uczyć tolerancji i**

100 szacunku dla reprezentantów różnych nacji, których wkład pracy w rozwój naszego regionu jest bezsporny i ogromny...

Szczegółowe cele zajęć

Uczeń:

- wzbogaca swoją wiedzę na temat historii regionu,
- rozwija i sprawdza umiejętności czytania ze zrozumieniem,
- rozwija umiejętności wypowiedzania się na dany temat,
- kształci umiejętności efektywnej współpracy zespołowej,
- kształci umiejętności samodzielnego poszukiwania różnych źródeł wiedzy i ich krytycznej selekcji (tu: zapoznanie ze zbiorami Biblioteki Uniwersyteckiej na Piasku, posiadającej najbogatsze zasoby wydawnictw regionalnych),
- wzbogaca czynne słownictwo,
- uczy się tolerancji i szacunku dla dokonań przedstawicieli różnych nacji, współtworzących chlubną przeszłość naszej ziemi,
- zauważa negatywne skutki braku tolerancji, nierównego traktowania przedstawicieli różnych grup społecznych, nierównych praw kobiet i mężczyzn.

Scenariusz zawiera zadania, które należy rozdzielić pomiędzy poszczególne grupy uczniów. Ich członkowie powinni udać się do biblioteki, by skorzystać z podanej bibliografii i przygotować się do udzielenia odpowiedzi na forum klasy. Dlatego też karty pracy młodzież musi otrzymać odpowiednio wcześniej. Komplet materiałów jest dostępny w Gabinetcie Śląsko-Lużyckim Biblioteki Uniwersyteckiej na Piasku we Wrocławiu. Miejsce, w którym mogliby pracować nasi uczniowie, jest szczególnie bliskie każdemu regionaliście, gdyż zgromadzone tam zbiory są najbogatszym źródłem wiedzy o Dolnym Śląsku. Pracę powinna poprzedzić wspólna wyprawa do biblioteki, by nasi podopieczni potrafili skorzystać z bogatych zbiorów regionalnych. Działania tego typu będą procentować w przyszłości, kiedy młodzież rozpocznie intensywne samokształcenie.

Zadania do pracy

1. Opowiedzcie o pochodzeniu, dzieciństwie i młodości królowny Marianny Orańskiej. Wykorzystajcie pozycję Krzysztofa Mazurskiego *Miłość i dramaty królowny Marianny*, Wrocław 2000 – skoncentrujcie się na zawartości rozdziału I *Antenaci i rodzice*, ss.11-28.
  - Zwróćcie uwagę na powinowactwo z panującymi, wychowanie i wykształcenie królowny oraz plany rodziców dotyczące jej przyszłości.
2. Dlaczego Marianna nie była szczęśliwą żoną? Odpowiedzcie po przeczytaniu II rozdziału pozycji K. Mazurskiego *Miłość i dramaty księżniczki Marianny*, zatytułowanego *Małżeństwo i pierwsze kłopoty*, ss.29-46.
  - Nie unikajcie poruszenia tak istotnych kwestii, jak zachowanie królewicza Albrechta von Hohenzollerna wobec żony i problem jego zdrad.
3. W jakich okolicznościach królowna Marianna Orańska rozpoczęła nowe życie? Przed udzieleniem odpowiedzi przeczytajcie III rozdział pozycji K. Mazurskiego *Miłość i dramaty królowny Marianny*, zatytułowany *Rozpad rodziny*, ss. 47-62.